

Boekbespreking

Nachtvogels. Hans Warren. Uitgevers S. Gouda Quint en D. Brouwer te Arnhem (prijs f 9.95).

Weinig mensen zijn vermoedelijk beter in de gelegenheid uilen in de vrije natuur waar te nemen dan bosbouwers en toch zijn ook bij hen verschillende levensgewoonten dezer belangwekkende dieren niet of slechts onvolledig bekend. Ik wil geheel buiten beschouwing laten het wanbegrip bij vele leken, dat uilen overdag niet zouden kunnen zien of dat ze bij dichte duisternis nog goed zouden kunnen waarnemen, doch vele hunner levensuitingen, de manier van najagen hunner prooi, de voeding hunner jongen, de gedragingen bij de paring zijn ook door echte buitenmensen nog onvolledig geobserveerd.

Niet alle nachtvogels zijn overdag weinig actief, zodat het om iets bijzonders van hen te zien nu juist niet persé nodig is er in de schemering op uit te gaan.

Warren heeft een bijzonder levendige verhaaltrant en men leest het boek tot zijn genoegen achter elkaar uit, terwijl men het nog vaak ter hand zal nemen om een of ander na te slaan. Behalve de steenuil, ransuil, velduil, bosuil en kerkuil beschrijft hij ook nog de nachtzwaluw, wiens gewoonten misschien nog minder goed bekend zijn dan die van de uilen.

Het werk is voorzien van een 92 tal foto's van de bekende Engelse fotograaf Eric Hosking en van Kooymans, Burdet, Kreger, prof. Tinbergen en J. Vijverberg, die bijna zonder uitzondering bijzonder fraai of interessant zijn, alleen deze reeds maken het de prijs tenvolle waard.

P. van Zon:

JAARVERSLAG STAATSBOSBEHEER 1946.

Uit het jaarverslag blijkt, dat men het herstel van het door de oorlog geschonden bosbezit met kracht heeft aangepakt; dit zij met dankbaarheid geconstateerd.

Aan het verslag, dat zoals gewoonlijk in de eerste plaats de werkzaamheden op het domein behandelt om vervolgens enkele hoofdstukken te wijden aan de bemoeienissen van het Staatsbosbeheer als overheidslichaam met de bossen van gemeenten en particulieren, de regeling van de houtkap over het gehele land enz., ontleneu we het volgende.

1. Domein.

Eind 1946 bedroeg de uitgestrektheid van het domein van het Staatsbosbeheer:

bebost	30.159 ha
bouw- en grasland	2.137 ..
voor cultuur bestemd	8.263 ..
Niet voor cultuur bestemd	20.886 ..

61.445 ha

De totale uitgestrektheid bleef nagenoeg gelijk — ze nam slechts met 4 ha toe; weder hadden er verschuivingen plaats van de beide laatste naar de beide eerste categorieën.

Van de cultuurwerkzaamheden zij vermeld, dat totaal 63 ha werden bebost, waarvan 1,4 ha gezaaid en 61,9 ha beplant; de stijging der arbeidslonen had juist een omgekeerde verhouding doen verwachten. Bovendien werden 331 ha voor de eerste maal, en 248 ha voor de tweede maal bewerkt, zodat in de toekomst een sterke stijging van de bebossing kan worden verwacht. Van de bovengenoemde oppervlakte werd 54 ha met naaldhout en 9 ha met loofhout bebost.

In het bestaande bosareaal werden 337 ha kap- en brandvlakten herbebost, 40 ha werden onderzaaid of onderplant, 22 ha slecht groeiend bos werden hervormd en 27 ha hakhout werden omgezet in opgaand bos, totaal dus 426 ha. Wanneer men nu de kap van de laatste jaren vergelijkt met de herbebossingen, dan blijkt, dat men de achterstand aardig begint in te lopen.

	1943	1944	1945	1946
herbebost werden	352	254	209	426
geveld werden	310	406	196	58

Bij de hoge werklonen is het niet te verwonderen, dat de cultuurkosten sterk opliepen, in het onderhavige geval voor 426 ha f 490.300. Wil men dan ook tot vermindering dezer kosten komen, dan zal men naast mechanisering van de grondbewerking meer en meer tot zaaien moeten overgaan; thans werd nog bijna de gehele oppervlakte beplant; slechts 48 ha werden gezaaid. Ondanks deze hoge lonen, was het nog niet mogelijk voldoende werkrachten te krijgen; ware dit wel het geval geweest, dan had men nog aanmerkelijk meer kunnen bereiken.

De herbebossing bestond hoofdzakelijk uit naaldhout; slechts 88 ha werd beplant of bezaaid met loofhout.

Ook aan de verpleging van het bos, bestaande in omplaggen in jonge cultures, onderzaaiing en onderplanting, zuivering en brandbescherming werd meer zorg besteed. Op dit hoofd werd f 279.252 uitgegeven, dat is meer dan het dubbele van het vorig jaar.

Daarnaast werd ook het onderhoud van de bestaande woningen flink onder handen genomen, terwijl verscheidene nieuwe woningen werden gebouwd, waaronder 1 boswachterswoning, 2 voorwerkerswoningen, verschillende arbeiderswoningen, noodwoningen en schuren. Zoals overal elders waren deze kosten hoog — voor oprichting van gebouwen liepen deze op tot bijna een ton, terwijl het onderhoud ± f 67.000 bedroeg.

De oogst strekte zich uit over een dunning van 3.030 ha, een lichting van 94 ha en een leegkap van 58 ha. De materiële opbrengst van ieder dezer manipulaties wordt niet opgegeven, wel vindt men in het jaarverslag een cijfer voor de totale verkochte hoeveelheid hout. Neemt men aan, dat er aan het begin en het eind van 't jaar geen voorraden waren, dat er geen verliezen waren door diefstal en brand, dan mag de verkochte hoeveelheid gelijk gesteld worden aan de oogst. De verkochte hoeveelheid wordt echter niet afzonderlijk opgegeven voor dunning, lichting en eindkap.

De totale opbrengst bedroeg dan:

Naaldhout

zaag- en paalhout ... 3.178 m³
andere sorteringen . 27.090 m³

werkhout 30.268 m³ geldelijke opbrengst f 692.232
brandhout 21.779 m³ geldelijke opbrengst f 182.258

f 874.490

Loofhout

zaag- en paalhout 694 m³
andere sorteringen ... 905 m³

werkhout 1.599 m³ geldelijke opbrengst f 56.037
brandhout 8.146 m³ geldelijke opbrengst f 114.652

9.745 m³

f 170.689

f 1.045.179

Tabel 17 geeft voor de opbrengst van hout een totaal bedrag van f 1.410.535; het verschil vindt vermoedelijk zijn verklaring in het feit, dat een deel der inkomsten over 1945 eerst in 1946 in de administratie werd opgenomen.

De opwerking van de oogst was in 1946 ook aanmerkelijk beter dan in 1945. Bedroeg toen bij het naaldhout het brandhout 67% van de totaal massa, in het verslagjaar was dit niet meer dan 40%.

De velling bedroeg in het verslagjaar per ha 2 m³, berekend voor het beboste areaal. De sterke vellingen, zoals die in vorige jaren in sommige houtvesterijen plaats hadden, zullen nu wel tot het verleden behoren. Nu de oude bossen zo zijn aangetast, zal het grootste deel der vellingen wel uit de dunningen moeten komen, zodat de opbrengst neiging zal hebben te dalen.

Het volgende staatje geeft een overzicht van de opbrengst in sommige houtvesterijen, berekend per ha bebost areaal.

	1939	1940	1941	1943	1944	1945	1946
Breda	2,0	3,3	5,2	4,8	4,7	14,2	6,2
Apeldoorn	1,0	1,3	1,3	2,4	1,2	2,6	2,3
Zwolle	0,4	0,8	4,1	3,0	4,1	2,7	2,1
Utrecht	1,1	2,5	5,8	5,2	5,5	4,9	3,6
Haarlem	—	—	—	18,2	4,7	1,8	1,7
Emmen	—	—	—	—	—	—	1,0

Verreweg het grootste deel van de oogst werd ondershands verkocht. Hoewel openbare verkoop, o.i. verre de voorkeur verdient, heeft deze verkoopswijze, zolang er maximumprijzen zijn vastgesteld en deze grif worden betaald, ook weinig reden van bestaan.

Tenslotte zijn vermeld, dat het bos weinig van insectenplagen, zwammen enz. te lijden had; zij noch op verschillende plaatsen de denkenscheerder op, gevolg van toestanden, die nog verband houden met de bezettingsperiode. Andere plagen kwamen plaatselijk in sterkere of mindere mate voor.

Het droge weer in 't voorjaar deed nogal schade aan het pas uitgeplante plantsoen; de koele, regenrijke zomer was echter weer gunstig voor de ontwikkeling van de jonge cultures.

2. Bebossing met renteloos voorschot van de Staat.

Gedurende 1946 genoten evenals in de vorige jaren 58 gemeenten en de Ned. Heide Mij, renteloos voorschot. De regeling strekte zich uit over 15.371 ha. In het verslagjaar werd slechts 41 ha bebost. Het verleende voorschot bedroeg ruim f 17.000, terwijl nagenoeg f 22.000 werd verwerkt. Geen mededeling wordt gedaan over de opbrengst dezer bossen, noch in massa noch in geld.

3. Maatregelen inzake velling van hout en herbeplanting.

In verband met het overwegen in Nederland van particulier bosbezit, is de productie dezer bossen voor onze houtvoorziening van overwegend belang. De velling was in het verslagjaar nog altijd aan beperkingen en regels gebonden, zoals die zijn opgenomen in het Besluit Staatstoezicht op de bossen 1943.

Op grond van vergunningen en lastgevingen werd totaal gekapt 306.000 m³ werkhout (waarvoor 138.000 m³ naaldhout) en 164.000 m³ brandhout totaal 470.000 m³, dus \pm 8 maal zoveel als op het domein.

Het grootste deel van deze velling werd toegewezen aan de handel, een geringe hoeveelheid werd de eigenaren voor eigen gebruik gelaten, terwijl 64.000 m³ rechtstreeks aan derden mocht worden verkocht.

Van de 168.000 m³ geveld loofhout, bestond 85.400 m³ uit populieren- en wilgenhout, waaruit nog eens ten overvloede blijkt welke belangrijke plaats beide houtsoorten bij ons innemen. Direct hierop volgt eik met 40.400 m³.

In 1946 zijn veel verplichtingen tot herbeplanting opgelegd; zij betroffen die gronden, waarop gedurende de bezetting veel op lastgeving is geveld en de terreinen, die door de Duitsers zijn vernield.

Er werden nagenoeg 21.000 herbeplantingen gecontroleerd; in meer dan 7.000 gevallen was de herbeplanting onvoldoende. Vaak bleek trouwens dat de herbeplanting door oorlogshandelingen was vernield.

Voor de herbeplanting van terreinen die in de oorlog zijn ontbost of ernstig zijn beschadigd, heeft de regering een subsidie van 1,5 millioen ter beschikking gesteld. Aan 't eind van het verslagjaar waren van de 1100 subsidie-aanvragen er 286 afgedaan met een totaal bedrag aan subsidie van f 672.000.

4. Bosstatistiek.

Deze afdeling had met veel personeelsmoeilijkheden te kampen. Uit een overgelegd kaartje blijkt echter toch, dat behoudens in Limburg en Noord-Brabant, in nagenoeg het gehele land de herziening der boskaarten gereed kwam.

5. Bosinrichting en Bedrijfsregeling.

Ook bij deze afdeling dezelfde personeelsmoeilijkheden; eerst aan 't eind van het verslagjaar kwam er voldoende personeel beschikbaar. Gewerkt werd aan de bedrijfsplannen van de boswachterijen Haarle, Austerlitz, de Vuurse en Ommen, terwijl ook voor particulieren op dit gebied werk werd verricht.

6. Voorlichting en technische hulp.

Aan de verschillende departementen, provincies, gemeenten, publiekrechtelijke lichamen enz. werden wederom adviezen gegeven inzake het beheer van bossen, uitvoering van wegbeplantingen, hulp bij de aanschaffing van plantmateriaal en adviezen inzake het behoud van natuurschoon.

7. Iepenziekte. De centraal geleide bestrijding werd opgeheven. Ze heeft helaas niet kunnen voorkomen, dat \pm 90% van onze iepenstand gesneuveld is. Voor de houtvoorziening worden zoveel mogelijk zieke iepen aangewezen, in het verslagjaar nog 45.000.

8. Vereniging tot waarborg van de herkomst van zaad en planten van de Groveden (Ver. W.H.G.)

Er sloten zich weer enkele kwekers-handelaren bij de vereniging aan. De omzet bedroeg 1.300 kg zaad en ongeveer 13 miljoen planten.

9. Houtvoorziening door vellingen in Duitsland.

Zoals reeds in het vorig verslagjaar werd vermeld, werd door inschakeling van het Staatsbosbeheer een einde gemaakt aan de misstanden bij deze exploitatie en houthandel. Het Staatsbosbeheer wijst in overeenstemming met de bezettingsautoriteit de te vellen opstanden aan en sluit de contracten met de verschillende exploitanten.

Eind 1946 waren de voorbereidingen getroffen voor de levering van 289.000 m³ werkhout en 4.760 m³ van 238 ha verbrand bos.

Van de voor 1946 toegewezen hoeveelheid van 87.000 m³ mijnhout en 30.000 m³ zaaghout kon achtereenvolgens slechts 20.000 m³ en 18.000 m³ worden gecontracteerd.

De houtmassa, die in de laatste 2 jaren in ons land op grond van deze regeling binnen kwam, bedroeg 265.000 m³ benevens 4.760 m³ van verbrand bos.

10. Financiële resultaten.

Het verslag geeft een opbrengstcijfer van f 1.940.577, tegenover een totaal der uitgaven van f 4.843.578; voor 1945 waren de overeenkomstige cijfers 1.011.796 en 2.823.757.

De vermeerdering, die de inkomsten vertonen is geflatteerd, doordat een deel inkomsten over 1945 eerst in 1946 werden geboekt. Aangezien niet aangegeven wordt, hoeveel dit ongeveer is, tast men omtrent de inkomsten in het duister. Daarbij bedenke men, dat de post inhouding op pensioenen enz. ad f 114.000 niet meer dan een boekingsinkomst is. Vast staat echter wel, dat de stijging der uitgaven sterker is dan die der inkomsten, en dat de laatste in de naaste toekomst niet sterk omhoog zullen gaan.

Bij de sterke uitzetting der uitgaven houde men in 't oog, dat dit jaar voor 't eerst de post „subsidie in de kosten van herbebossing” is opgenomen, die ruim een half miljoen opeiste.

De stijging der uitgaven moet verder in hoofdzaak geweten worden aan die der kosten voor personeel (van f 717.000 tot f 960.000), der algemene kosten van f 232.000 tot f 395.000 (in hoofdzaak reis- en bureaunkosten) en die van de posten der werkplannen van 1.647.000 tot 2.826.000. Bij de laatste bedenke men, dat in 1946 heel wat meer is gepresteerd dan in 1945, waarop bij de bespreking van de cultuurwerkzaamheden en de post van gebouwen reeds is gewezen. Bouw en herstel van woningen is zo duur, dat aan rendering van het in de objecten gestoken kapitaal niet te denken valt.

Zeer hoog is ook de post voor „wegen en waterleidingen”: nagenoeg een kwart miljoen. Wat er voor dat bedrag tot stand kwam wordt niet vermeld, wel dat de overname van verharde wegen van de afdeling „Oorlogsbuit” buitengewoon duur was. Ook bij de toch belangrijke post „andere uitgaven” van een kwart miljoen, wordt niets naders vermeld.

Het jaarverslag bevat enkele mooie foto's o.a. van de voormalige legerplaats te Vught, een gemeentebos in de houtvesterij Nijmegen en de rijksweg de Bilt—Amersfoort; de mooie foto van de houtvesterij Breda wordt o.i. ontsierd door de menselijke figuren.

P. van Zon.